

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

RÉGÉSZETI FEJEZET

KUNCSORBA TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVÉHEZ

KÉSZÍTETTE:

MALI PÉTER

RÉGÉSZ, ÖRÖKSÉGVÉDELMI SZAKÉRTŐ
SZAKÉRTŐI NYILVÁNTARTÁSI SZÁM: 21-0479
SZOLNOK, 2019. JÚNIUS
e-mail: malip@djm.hu

Jelen örökségvédelmi hatástanulmány a BABILON Istar Építész Iroda Kft.. megbízásából készült. Az örökségvédelmi hatástanulmány készítését a településrendezési eljárás során a 2001. évi LXIV. törvény jelenleg hatályos változatában a 85/A.§ (1-3) bekezdése írja elő

Jelen örökségvédelmi tanulmány a 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendeletben 83-84.§ alatt megfogalmazott tartalmi előírások figyelembe vételével készült.

TARTALOMJEGYZÉK

<i>I. Módszertani kérdések – Jogsabályok</i>	4
<i>II. általános geográfiai-régészeti értékelés</i> <i>[1. Örökségvédelmi vizsgálat; a)]</i>	6
II.1. Földrajzi bevezetés és településrégészeti jellemzők	6
II.2. A belterület különleges földrajzi-régészeti értékelhetősége	8
<i>III. A régészeti védettség részletezése</i> <i>[1. Örökségvédelmi vizsgálat b)]</i>	9
III.1. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek	9
III.1.1. Feltétlenül kikerülendő, földmunkával nem bolygatható lelőhelyek (1. kategória).....	9
III.1.2. Megelőző feltárást igénylő régészeti lelőhelyek (2. kategória).....	10
<i>IV. Hatáselemzés: a településtervezési koncepcióban szereplő módosítások és a régészeti védettség viszonya</i>	10
<i>V. Összefoglalás</i>	14
<i>VI. Mellékletek</i>	15
VI.1. Magyarázat a mellékletekhez	15
VI.1.1. Összesítő táblázat:.....	15
VI.1.2. Régészeti lelőhelyek és tervezett fejlesztések térképe:.....	15

I. MÓDSZERTANI KÉRDÉSEK – JOGSZABÁLYOK

2001. évi LXIV. törvény 85/A. § (1) írja elő. „Örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíteni a település településfejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Ha a településfejlesztési koncepció készítésekor nem készült, vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni.” Nem kell örökségvédelmi hatástanulmányt készíteni, ha az Étv. 8. § (2) bekezdése szerinti véleményezési eljárásban az illetékes államigazgatási szerv véleménye szerint a rendezés alá vont terület örökségvédelmi szempontból nem érintett.

(2) Az örökségvédelmi hatástanulmányban megfogalmazott értékvédelmi terv szerint kell meghatározni az örökségvédelemmel érintett területekre vonatkozó településfejlesztési és településrendezési eszközöket.

(3) A hatóság örökségvédelmi hatástanulmány készítését írhatja elő jogszabályban meghatározott esetekben.”

Ha a fenti törvényt, a törvény szellemének megfelelően, a régészeti örökség védelmében értelmezzük, akkor a legfontosabbnak azt tarthatjuk, ha a tervezett települési módosítások, építkezések lehetőleg nem érintik a régészeti lelőhelyeket (Kötv. 2001. évi LXIV. törvény „19. § (1) A földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal - beleértve az ásványi vagyon kitermelését is - (a továbbiakban: fejlesztések, beruházások) a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket kormányrendeletben meghatározott esetekben és módon el kell kerülni.

(2) A régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el. Amennyiben a feltáráson előkerülő régészeti leletek a helyszínen nem őrizhetők meg, azokat kormányrendeletben meghatározottak szerint kell elhelyezni.”)

A régészeti védettség Kuncsorban előforduló főformája *a nyilvántartott régészeti lelőhely (1-2. kategória)* (Kötv. 2001. évi LXIV. törvény Értelmező rendelkezések, „7. § 35. Régészeti lelőhely: földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben található.”)

Régészeti érdekű terület (3. kategória) (Kötv. 2001. évi LXIV. törvény Értelmező rendelkezések, Régészeti érdekű terület: valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető.). A természetföldrajzilag valószínűsíthető, vízmentes kiemelkedések potenciális régészeti érdekű területként kezelendők.

*A minél teljesebb településrégészeti rekonstrukció azért kulcsfontosságú, mert az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti fejezetének éppúgy célja a leletek - lelőhelyek megmentése, védelme, mint a beruházások elősegítése azzal, hogy **felhívja a figyelmet a lelőhelyekre, a feltárásukkal járó költségekre (melyek A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. Törvény értelmében a beruházót terhelik), a feltárások időtartamára, a feltétlenül kikerülendő, szigorúan védett helyekre, hogy — lehetőség szerint — csak elvétve fordulhasson elő, hogy a már folyó kivitelezési munkálatokat kelljen hosszú hónapokra felfüggeszteni a nem várt leletek előkerülése miatt.***

A **nyilvántartott lelőhelyek** Kuncsorban a **beruházóra háruló kötelezettségek** szempontjából két kategóriába sorolhatók.

1. A feltétlenül kikerülendő lelőhelyek: a halmok (településdombok és/vagy temetkezési helyek) (A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény alapján

természetvédelem alatt is állnak), esetleg a középkori templomhelyek és más kiemelt jelentőségű, védett lelőhelyek.

A halmokkal kapcsolatban fontos tudnivaló, hogy nem csupán magának a halomnak a bolygatása tilos, hanem 30 méteres körzetén belül minden talajmoozgatással járó munka.

2. Megelőző feltáráásra kötelezett régészeti lelőhelyek. A többi nyilvántartott lelőhely, amennyiben a beruházást másutt nem lehet megvalósítani.

(Idézett törvény 22. § (2) A földmunkával járó beruházások előkészítése során előzetes régészeti dokumentáció készíthető, különösen a földterület-kiválasztáshoz és nyomvonal-kijelöléshez. Nem nagyberuházás esetén a beruházó az előzetes régészeti dokumentáció készítésével feltárára jogosult intézményt bízhat meg.

(2a) A földmunkával járó, nagyberuházásnak nem minősülő, új nyomvonalú, külterületi közútépítések előkészítése során a beruházó a régészeti érintettség felderítése érdekében a feltárára jogosult intézménnyel előzetes régészeti dokumentációt köteles készíttetni a kerékpárút kivételével.

(2b) A nagyberuházásnak nem minősülő, földmunkával járó beruházások előkészítése során az előzetes régészeti dokumentáció tartalmi elemeire a 23/C. § (2) és (5) bekezdésében, valamint a 23/D. § (1) és (2) bekezdésében foglaltakat kell alkalmazni.

(3) A nyilvántartási adatok és - ha rendelkezésre áll - az előzetes régészeti dokumentáció adatai, valamint a beruházás régészeti örökségre gyakorolt hatása alapján a védettségi fokozat figyelembevételével a hatóság - jogszabályban meghatározottak szerint - a megelőző feltárási keretében

a) régészeti megfigyelést ír elő, ha

aa) a tervezett tevékenység nem vagy csak csekély mértékben érinti a nyilvántartott régészeti lelőhelyet és a régészeti örökség elemeit,

ab) a régészeti örökség elemeinek előfordulása szórványos,

ac) a beruházással kapcsolatos földmunka mélysége nem éri el a régészeti örökség elemeinek jelentkezési szintjét,

ad) a nyilvántartott régészeti lelőhely beruházással érintett területét korábban földmunkával bolygatták, vagy

ae) a beruházás műszaki jellege miatt a régészeti feladatellátás más módon nem végezhető el,

b) próbafeltárást ír elő - jogszabályban meghatározott kivételekkel -, ha

ba) előzetes régészeti dokumentáció nem áll rendelkezésre, vagy annak készítéséhez jogszabályban meghatározottak szerint nem végeztek próbafeltárást,

bb) földkiemeléssel nem járó alapozási technikával tervezett beruházás valósul meg,

bc) a nyilvántartott régészeti lelőhely jellege, intenzitása, térbeli kiterjedése vagy rétegsora nem ismert,

c) teljes felületű feltárást ír elő, ha

ca) a beruházással érintett lelőhely vagy lelőhelyrész hazánk múltjának kiemelkedő fontosságú forrása,

cb) a beruházás történeti városmag területén valósul meg,

d) teljes felületű feltárást írhat elő, ha a feltárási tudományos ismereteket várhatóan jelentős új eredményekkel gazdagítja.

(4) A hatóság a (3) bekezdés a-d) pontjában meghatározott régészeti feladatokat a lelőhely különböző részei vonatkozásában eltérően is meghatározhatja.

Tájékoztató adatok:

A beruházással kapcsolatos régészeti feladatok tekintetében az örökségvédelmi szakhatóság állásfoglalása a mérvadó. (68/2018. (IV. 9.) Korm. Rendelet a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról. E rendeletben, valamint más jogszabályokban meghatározott, a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével (a továbbiakban: örökségvédelem) kapcsolatos hatósági feladatok ellátására

„a) örökségvédelmi hatóságként (a továbbiakban: hatóság) a c) és d) pontban meghatározott feladatok kivételével az 1. mellékletben felsorolt járási (fővárosi kerületi) hivatalt (a továbbiakban: járási hivatal) az 1. mellékletben meghatározott illetékességi területtel, ... jelöli ki.”

Kuncsorba esetében: JNSZM KH Szolnoki Járási Hivatala Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály, Jász-Nagykun-Szolnok megyei illetékességi területtel)

Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti fejezetének célja a lelőhelyek részletes ismertetése abból a célból, hogy a településrendezési koncepcióban ill. tervekben szereplő módosításoknak, fejlesztéseknek a hatása a régészeti örökség egyes elemeire nézve felmérhető legyen, s ezáltal a beruházó számára tájékoztatásul szolgáljon a rá váró kötelezettségekről.

Fontos tudnivaló: A terepbejárással, próbaásatással vagy szakfelügyelettel ill. az előzetes régészeti dokumentáció elkészítésével nem zárulnak le okvetlenül a régészeti tennivalók. E munkák a felderítést célozzák, azok eredményétől függően további régészeti kutatásokra, azaz megelőző feltárásra is szükség lehet.

Kiegészítő megjegyzések

A nyilvántartott lelőhelyek listáját a Miniszterelnökség központi adatbázisa alapján veszem sorra. Ez a lista a 2019. júniusi állapotot tükrözi. Eszerint jelenleg, Kuncsorba közigazgatási területén belül a lista 1-4. számjegyig veszi sorba az nyilvántartásban rögzített helyszínű régészeti lelőhelyeket. 5-6. számok alatt a jelenleg folyamatban lévő nyilvántartásba vétel alatt található lelőhelyek vannak.

II. ÁLTALÁNOS GEOGRÁFIAI-RÉGÉSZETI ÉRTÉKELÉS [1. Örökségvédelmi vizsgálat; a)]¹,

II.1. Földrajzi bevezetés és településrégészeti jellemzők

A település a megye kisebb községei közé tartozik, területe csupán 3382 hektár. Kuncsorba Törökszentmiklós, Túrkeve, Mezőtúr, Örményes és Kisújszállás között található, egykori kisebb vízfolyások medrei által szabdalts lösz és agyag síkon. A település egykori magját tápláló erek mára kiszáradtak, csak a medreik mutatják egykori jelenlétüket.

A terület első okleveles említése 1395-ből való, amikor Csorbajánosszállásaként nevezik meg a kunsági települést, amely Jakab fiai Miklós, Tamás és László birtokában van.² A kora újkor időszakában elnéptelenedik, mint azt Egri püspökségnek szóló 1558-as adózási lista is

¹ 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 14. melléklet 1., 1.1)

mutatja, innentől Csorba-puszta néven említik a térképek. 1702-ben a német lovagrend vásárolja meg, majd 1718-tól Kunszentmártonhoz tartozik, ez csak 1879-ben változik meg, amikor önállósodik. Az első (1782-1785) és második (1819-1869) katonai felmérés idején a területen még csak két épület áll, az ún. Tisorba templom és a Hütte Haus/Csorbai puszta ház. A második katonai felméréstől kezdve a település mag körül egyre növekvő számban jelennek meg tanyák. A település központ a XIX. század második felében indul fejlődésnek, a harmadik katonai felmérésen (1869-1887) már hat ház jelenik meg a templom környezetében az egyre sűrűbbé váló tanyarendszer közepén. Az 1941-es felmérés során, már a Fegyvernekről délnek tartó út mentén szabályos utcarendszerbe szerveződnek a porták. A településen szisztematikus régészeti kutatás nem zajlott, így ismereteink hiányosak. Az egykori erek mentén, a partokon a múltbéli népességek megtelepedésének nyomai feltételezhetőek az adott korszak klimatikus és gazdálkodási körülményeinek a figyelembe vételével. A település határain belül található két halom mutathatja a legkorábbi megtelepedést, mivel ezek jellemzően a késő rézkor idején lettek emelve. Egyértelmű megtelepedés a római kori szarmaták időszakától fogható meg a területen, akiket az avarok, majd a kunok megtelepedési nyomai váltanak.

Tájhasználat, tájszerkezet

Tanyák:

Jellemző a még ma is részben meglévő, részben csak nyomaiban látható tanyák, majorok, kutakkal. A tanyákon és mezőgazdasági telephelyeken mezőgazdasági művelés és állattenyésztés a jellemző.

A régi majorsági tanyabirtokoknak köszönhetően a település udvaros telkekből áll, még ma is számos külterületi tanyával találkozhatunk, van melyeket már csak az akácfa, esetleg nyárfa körbetelepítés jelez.

Szántóföldek

A vizes, mocsaras területek szabályozásának köszönhetően eltűntek a korábbi, a tájra jellemző, egybefüggő mocsaras területek. Másik velejárója a víz visszaszorításának, hogy hatalmas területek szabadultak fel, melyeket szántóföldekké alakítottak. Megváltozott a lakosok létformája is, mivel sokkal kifizetődőbbé vált a növénytermesztés, elsősorban a gabonaféléké, mint a mocsaras rétek kínálta legeltető állattenyésztés.

Öntözés, vízhasználat

A Nagykunsági Főcsatorna keleti ága körbeveszi a települést, amely jó lehetőséget nyújt kempingezésre és horgászásra.

A nagyüzemi termeléskor a Főcsatorna szolgáltatta az öntözővizet, ma is történik vízkivétel. A csatorna megépítése után a talajvíz 6-8 m helyett 2-2,5 m-re emelkedett.

A község erősen veszélyeztetett, labilis, belvíz szempontjából, a tavaszi belvizek nyárra kiszáradnak, beköszönt az aszályos időszak.

Kuncsorba térségében a felső 20 m-ben magas nitrát tartalmú vizek találhatóak, a víz keménysége helyenként a 45 nk°-ot is eléri.

Oldott anyag a vizsgált kutakban átlagban 1500mg/l, ebből Na 100 mg/l.

2 Pálóczi Horváth András: A nagykunsági kun szállások kialakulása. Tisicum XXVI. 217.

Tájtörténet:

Kuncsorba a II. katonai felmérésen (1819-1869)

A település neve összetett szó a “csorba” elnevezés szláv eredetű jelentése foghíjas, csorbafogú. A “kun” pedig arra utal, hogy a területet IV. Béla 1240-ben a kunoknak adományozta. Kuncsorba területe 1240 előtt Kemej megyéhez tartozó koronabirtok volt. 1240-ben a kunok kapták meg, tehát eredeti kun település. Csorbajánosszállása, később Csorbaszállás néven ismert. Megemlíti már IV. Béla 1261. szeptember 9-én kiadott oklevelében és Zsigmond Szebenben 1395. március 23-án kelt oklevelében is. 1558-ban Egernek adózott a község, amelyen egyre több lett az üres, mint a népes telek. A török uralom alatt többször elpusztult község, a felszabadító hadjáratok során végleg lakatlanná vált. 1702-ben a német lovagrend is pusztaként vásárolta meg. 1718-tól a kuncsorbai pusztát Kunszentmárton bérelte. Kuncsorba 1879. január elsejével szakadt el Kunszentmártontól és nagyközség lett. A tiszai középjáráshoz – melynek székhelye Törökszentmiklós volt – osztották be.

II.2. A belterület különleges földrajzi-régészeti értékelhetősége

E tanulmányok célkitűzését figyelembe véve, a belterület, azaz jelen esetben maga a falu, speciális vagy még inkább, ellentmondásos területnek tekinthető. Minden település, így Kuncsorba is, előreláthatólag a legtöbb fejlesztést, beruházást a belterületen kívánja megvalósítani: Itt épülnek a házak, üzletek, létesülnek parkok, szabadidő központok, falusi turizmust szolgáló változtatások stb.— minden, mely a lakosság érdekeit szolgálja. *A település központja, majd a köré csoportosuló épületek sora, az alapító ősök bölcsességének köszönhetően, az esetek többségében, a földrajzilag legoptimálisabb területet foglalja el.* Feltételezhetjük tehát, hogy a mai településen, az álló házak alatt-között őskori, ókori, népvándorlás kori, középkori lelőhelyek bújnak meg, melyeket éppen a beépítettség miatt nem tudunk feltérképezni, s csak földmunka során véletlenül kerülhetnek felszínre. Mindezek

folytán az a furcsa helyzet áll elő, hogy a múzeumi nyilvántartások alapján éppen a letelepedésre mindenkor legalkalmasabb terület tűnik régészetileg ritkán lakott övezetnek. A valóságban azonban a belterületen minden “kapavágásnál” számítani kell leletek előkerülésére, ezért itt fokozott figyelem szükséges.

III. A RÉGÉSZETI VÉDETTSÉG RÉSZLETEZÉSE [1. Örökségvédelmi vizsgálat b)]³

III.1. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek

III.1.1. Feltétlenül kikerülendő, földmunkával nem bolygatható lelőhelyek (1. kategória)

Az ebbe a kategóriába tartozó lelőhelyek (földvárak, kunhalmok) a természetvédelmi törvény értelmében is védelem alatt állnak.

Az 1996. évi LIII. számú, a természet védelméről szóló törvény ab ovo kimondja védettségüket: 23 § (2) bekezdés: „(2) E törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom, földvár. Az e bekezdés alapján védett természeti területek országos jelentőségűnek [24. § (1) bekezdés] minősülnek..”

[f) a kunhalom olyan kultúrtörténeti, kulturális örökségi, tájképi, illetve élővilág védelmi szempontból jelentős domború földmű, amely kimagasodó jellegével meghatározó eleme lehet a tájnak;

g) a földvár olyan védelmi céllal létesített vonalas vagy zárt alakzatú földmű, amely azonosíthatóan fennmaradt domborzati elemként történeti, kulturális örökségi, felszínalaktani, illetve tájképi értéket képvisel.]

A halmok az ásatási eredmények alapján a rézkorban Kelet-Európa sztyepp-vidékéről területünkre érkezett (Kr. e. 3500 – 3000 táján) népesség síremlékei, melyeket a későbbi korokban, elsősorban a középkorban előszeretettel használtak megtelepedésre, templomépítésre, utólagos temetkezésre – akár a kunok idejében is. (Innen származik népi elnevezésük, a kunhalom is.) Az Alföld síkságából látványosan kiemelkedő, rendszerint kör alapú, meredek lejtőjű, különböző magasságú, jelentős régészeti és tájképi értéket képviselő halmok bolygatása, elhordása, alakjuk megváltoztatása törvényileg tilos és feltétlenül elkerülendő.

1. lelőhely: Csorbai-Kettős-halom

A település déli részén a belterületől délre 2 km távolságra a Túrkevéről, Mezőtúrra tartó út déli oldalán, kisebb háton egymás mellett elhelyezkedő két halom. A nyugatabbi halom el lett bányászva a területén kisebb tó alakult ki.⁴

³ 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 14. melléklet 1., 1.3., 1.3.3.

⁴ Jász-Nagykun-Szolnok megyei lelőhelyek hrsz.-os térképei. [KÖH 600/3095/2007.] Lelelőhely Azonosítási Szám (továbbiakban LAZON): 32808

6. lelőhely: Csorbai-halom⁵

A település északnyugati sarkában, mára nagyrészt elszántott halom, amely a katonai felméréseken még prominens kiemelkedésként szerepel.

III.1.2. Megelőző feltárást igénylő régészeti lelőhelyek (2. kategória)

2. lelőhely: Táncsics Mihály út⁶

A belterület nyugati szélén, az egykori ér déli partján felszínről népvándorlás kori település nyomai kerültek begyűjtésre.

3. lelőhely: Északi-iskola⁷

A településtől északra az Örményesre vezető út mentén a két település határán hosszan elnyúló terület, ahol római kori szarmata település nyomai kerültek elő.

4. lelőhely: Ady Endre út⁸

A belterület keleti szélén az egykori ér partján található lelőhely, ahol avar, illetve késő középkori és kora újkori településnyom található, feltehetően az eredeti Csorbajánosszállása település része.

5. lelőhely: III. dűlő⁹

A település déli részén, a Túrkevére tartó úttól északra található egykori partszakasz, ahol fémkeresős vizsgálat során római kori szarmata leletanyag került elő.

A világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek, valamint az országos építészeti örökség elemei vonatkozásában (tekintettel azok hiányára) a vizsgálat Kuncsorba esetében nem releváns

IV. HATÁSELEMZÉS: A TELEPÜLÉSTERVEZÉSI KONCEPCIÓBAN SZEREPLŐ MÓDOSÍTÁSOK ÉS A RÉGÉSZETI VÉDETTSÉG VISZONYA

Az önkormányzat a település közigazgatási határán belül 7 helyen tervez fejlesztést, beruházást. Ezek közül 4 esik belterületre és 3 külterületre.

Belterület

5 Nyilvántartásba vétel alatt álló lelőhely.

6 Előzetes régészeti dokumentáció, Törökszentmiklós és térsége ivóvízminőségjavító projekt, 2014 [600/468/2014] LAZON: 87355

7 Előzetes régészeti dokumentáció- Kuncsorba szennyvízcsatorna hálózat, 2016 [650/281/2016] LAZON: 92165

8 Előzetes régészeti dokumentáció- Kuncsorba szennyvízcsatorna hálózat, 2016 [650/281/2016] LAZON: 92167

9 Múzeumi fémkeresős kutatás eredménye. Nyilvántartásba vétel alatt.

◆ **I. Hrsz: 347/8, 335 és 336 telkek különleges mezőgazdasági építési övezetbe átsorolása**

Helyszín: A belterület északi szélén található három telek a Dózsa György út mellett. Az egykori vízfolyástól északra található kiszáradt meder partján.

— *A jelölt területen régészeti lelőhely nem ismert. A változtatás örökségvédelmi szempontból nem jelent változást.*

◆ **II. Hrsz: 285, 286, 287/1 és 287/2 telkek vegyes intézményi építési övezetbe átsorolása Önkormányzati intézményfejlesztésre**

Helyszín: A belterület központjában a Dózsa Gy. út és a József A. utca sarkán, az egykori iskola területén, a temető mellett beépített területen. Az egykori települést tápláló vízfolyás magaspartján.

— *A település központjában a korábban kifejtett okokból régészeti érintettség valószínűsíthető. Táncsics Mihály út (2) és Ady Endre utca (4) ismert régészeti lelőhelyek között található, így a régészeti jelenségek előkerülése várható. Újabb épületek emelése és egyéb régészeti rétegeket érintő földmunkák esetében régészeti megfigyelés javasolt.*

E kérdésben az örökségvédelmi szakhatóság dönt. A szakhatóság Besenyszög esetében: JNSZM KH Szolnoki Járási Hivatala Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály, Szolnok, Jász-Nagykun-Szolnok megyei illetékességi területtel.

◆ **III. Hrsz: 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260 és 261 telkeket különleges megújuló energiaforrás hasznosításának céljára szolgáló építési övezetbe átsorolása napelem park létrehozására.**

Helyszín: A belterület északkeleti szélén a Béke és az Ady Endre utcák sarkán jelenleg be nem épített területen. Egykori vízfolyások medrei által körbefogott kisebb magaslaton.

— *A belterületen fentebb kifejtett okokból régészeti érintettség várható, ezt erősíti az Ady Endre utca (4) lelőhely közelsége és a természetföldrajzi jellege a területnek. Épületek emelése és egyéb régészeti rétegeket érintő földmunkák esetében régészeti megfigyelés javasolt a beruházás során*

E kérdésben azonban az örökségvédelmi szakhatóság dönt. A szakhatóság Besenyszög esetében: JNSZM KH Szolnoki Járási Hivatala Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály, Szolnok, Jász-Nagykun-Szolnok megyei illetékességi területtel.

◆ **IV. Hrsz: 78 önkormányzati tulajdonú telken fásított zöldfelület kialakítása**

Helyszín: A belterület délnyugati szélén a Táncsics Mihály utcában, beépítetlen területen. Az egykori vízfolyástól délre található mélyedésben

— *Bár a belterület területén található, a beruházás minősége régészeti örökségvédelmi szempontokat nem veszélyeztet.*

Külterület

◆ **1. Hrsz: 068 telek átsorolása különleges mezőgazdasági építési övezetbe a sertéstelep területén**

Helyszín: A településtől északra. Egykori vízmentes magaslaton.

— *A területen régészeti lelőhely nem ismert, a természetföldrajzi elhelyezkedése alapján régészeti érintettség lehetséges. Amennyiben a sertéstelep fejlesztése újabb épületek vagy régészeti szinteket érintő földmunkával jár, úgy régészeti megfigyelés javasolt.*

E kérdésben azonban örökségvédelmi az szakhatóság dönt. A szakhatóság Besenyszög esetében: JNSZM KH Szolnoki Járási Hivatala Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály, Szolnok, Jász-Nagykun-Szolnok megyei illetékességi területtel.

◆ **2. Hrsz: 016 telek átsorolása különleges mezőgazdasági építési övezetbe a major fejlesztésére**

Helyszín: A belterületől közvetlenül délkeletre, az egykori vízfolyástól délre sík területen.

—*A területen régészeti lelőhely nem ismert. A természetföldrajzi jellegek miatt régészeti érintettség nem valószínűsíthető.*

E kérdésben az örökségvédelmi szakhatóság dönt. A szakhatóság Besenyszög esetében: JNSZM KH Szolnoki Járási Hivatala Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály, Szolnok, Jász-Nagykun-Szolnok megyei illetékességi területtel.

◆ **3. Hrsz: 013/11, és hrsz: 014/1, 4, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 19 és 20 telkek átsorolása különleges mezőgazdasági építési övezetbe a major fejlesztésére**

Helyszín: A belterületől délkeletre, az egykori vízfolyástól délre sík területen.

—*A területen régészeti lelőhely nem ismert. A természetföldrajzi jellegek miatt régészeti érintettség nem valószínűsíthető.*

E kérdésben azonban az örökségvédelmi szakhatóság dönt. A szakhatóság Besenyszög esetében: JNSZM KH Szolnoki Járási Hivatala Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály, Szolnok, Jász-Nagykun-Szolnok megyei illetékességi területtel.

◆ **4. Hrsz: 050/22, 23 és 24 telkek átsorolása Gksz kereskedelmi-szolgáltató gazdasági építési övezetbe**

Helyszín: A belterületől közvetlenül délre, mélyebb területen, az egykori vízfolyástól délre.

—*A területen régészeti lelőhely nem ismert. A természetföldrajzi jellegek miatt régészeti érintettség nem valószínűsíthető.*

E kérdésben azonban az örökségvédelmi szakhatóság dönt. A szakhatóság Besenyszög esetében: JNSZM KH Szolnoki Járási Hivatala Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály, Szolnok, Jász-Nagykun-Szolnok megyei illetékességi területtel.

◆ **5. Hrsz: 050/19 és 050/4 telekek átsorolása különleges mezőgazdasági építési övezetbe**

Helyszín: A belterülettől közvetlenül délre, mélyebb területen, az egykori vízfolyástól délre.

—A területen régészeti lelőhely nem ismert. A természetföldrajzi jellegek miatt régészeti érintettség nem valószínűsíthető.

E kérdésben azonban az örökségvédelmi szakhatóság dönt. A szakhatóság Besenyszög esetében: JNSZM KH Szolnoki Járási Hivatala Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály, Szolnok, Jász-Nagykun-Szolnok megyei illetékességi területtel.

◆ **6. Hrsz: 095/21, 22 és 23 telkek átsorolása kerülnek általános mezőgazdasági területbe**

Helyszín: A belterülettől északra található terület egykori vízfolyásoktól távol, mélyebb területen.

—A területen régészeti lelőhely nem ismert. A változtatás örökségvédelmi szempontból nem releváns.

V. ÖSSZEFOGLALÁS

A község közigazgatási határa 3382 hektár. A település területén módszeres régészeti kutatás még nem történt. Az országos nyilvántartásban és a szakirodalomban 6 régészeti lelőhely érinti a település területét.

A lelőhelyek közül kettő, a fejlesztések során feltétlenül kikerülendő: 1. Csorbai-Kettős-halom, 6. Csorbai-halom.

A többi nyilvántartott lelőhelyen – amennyiben valamilyen fejlesztést kívánnak megvalósítani – a törvény megelőző régészeti feltárást ír elő. A jelenlegi, felsorolt fejlesztéseknek a régészeti örökségre gyakorolt hatását az előző fejezetben ismertettem.

Az örökségvédelemmel kapcsolatos kérdésekben azonban mindenkor a JNSZM KH Szolnoki Járási Hivatala Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály állásfoglalása a mérvadó.

Régészeti érdekű területet külön nem tüntettem fel, de az alacsony kutatottság miatt a természetföldrajzilag indokolt vízmentes kiemelkedések régészeti érdekű területként kezelendők. Továbbá a belterületet teljes egészében régészeti érdekű területnek kell tartanunk.

Fontos tudnivaló, hogy soha nem tudhatjuk, mi rejlik a földben — nemcsak a felsorolt helyeken, hanem bárhol a felszín alatt megbújhatnak leletek. Ezért a földmunkával járó beruházásoknál mindenkor figyeljenek a földből kiforduló tárgyakra, apró cseréptöredékekre, kövekre, csontokra, s jelentsék előkerülésüket a helyi jegyzőnél vagy a megyei hatáskörű szolnoki Damjanich János Múzeumban.

Végezetül felhívjuk a figyelmet arra, hogy – a régészeti lelőhelyekre vonatkozóan – a régészeti örökségvédelmi hatástanulmány a címlapon, ill. az alul feltüntetett időpontban érvényes állapotot tükrözi. A régészeti kutatások a megye területén továbbra sem állnak meg, a fenti településrégészeti kép ezért módosulhat.

Szolnok, 2020.június 15.

Mali Péter

régész

VI. Mellékletek

VI.1. Magyarázat a mellékletekhez

VI.1.1.Összesítő táblázat:

- * Az első oszlopban a lelőhelyek sorszáma szerepel
- * A második oszlopban a dűlőnév
- * A harmadik oszlopban a lelőhely jellege (Pl.: telep, temető, régészeti érdekű hely stb.)
- * A negyedik oszlopban a szükséges ill. javasolt intézkedés
- * Az ötödik oszlopban az EOV (Egységes Országos Vetület) térképlap száma
- * A hatodik oszlopban a lelőhely középponti EOV koordinátái
- * A hetedik oszlopban a lelőhely tengerszint feletti magassága
- * A nyolcadik oszlopban a lelőhely állapota, ha van rá adat.
- * A kilencedik oszlopban a KÖH azonosítási száma – amennyiben szerepel az adatbázisban.

VI.1.2. Régészeti lelőhelyek és tervezett fejlesztések térképe:

- * EOTR térképlapra vetítve a település közigazgatási területe
- * A település határain belül található régészeti lelőhelyek a jelen tanulmányban használt számozással.
- * A településen tervezett fejlesztések, változtatások jelölése